

Paul Vasilescu

Facultatea de Drept a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca

Drept civil. Obligații

Ediția a 3-a revizuită

Editura
Hamangiu
2024

CUPRINS

PRELIMINARII	1
1. Despre obligații	1
2. Sursa intelectuală	6
3. Definiție	7
4. Terminologie	8
5. Natură juridică	9
6. Tipologie	11
6.1. Obligații complexe	15
6.1.1. Obligații obiectiv complexe	16
6.1.1.1. Obligații conjunctive	16
6.1.1.2. Obligația alternativă	16
6.1.1.3. Obligația facultativă	17
6.1.2. Obligații subiectiv complexe	18
6.1.2.1. Obligațiile conjuncte	18
6.1.2.2. Obligații solidare	19
6.1.2.3. Obligațiile in solidum	24
6.1.2.4. Obligațiile indivizibile	25
CAPITOLUL I. REGIMUL GENERAL AL OBLIGAȚIILOR	31
<i>Secțiunea I. Dinamica obligațiilor</i>	31
1. Transformarea obligațiilor	31
1.1. Novația	31
1.2. Delegația	36
2. Transmiterea obligațiilor	38
2.1. Subrogația personală	38
2.2. Cesiunea de creanță	43
2.3. Preluarea datoriei	53
2.4. Cesiunea contractului	57
<i>Secțiunea a II-a. Stingerea obligațiilor în lipsa plății</i>	64
1. Compensația	64
2. Confuziunea	72
3. Remiterea de datorie	76
4. Darea în plată	80
5. Imposibilitatea fortuită de executare	82
6. Prescripția liberatorie	89
7. Moartea datornicului	90
<i>Secțiunea a III-a. Executarea obligațiilor</i>	91
1. Executarea voluntară a obligațiilor	91
1.1. Plata	91
1.1.1. Natura juridică	92

1.1.2. Condiții juridice	92
1.1.3. Principiile plății	100
1.1.4. Efecte juridice	102
1.1.5. Incidente la plată	103
1.1.6. Proba plății	104
2. Executarea silită a obligațiilor	108
2.1. Condiții preliminare ale executării silite	108
2.1.1. Titlul executoriu	108
2.1.2. Punerea în întârziere a debitorului	110
2.2. Formele executării silite	118
2.2.1. Executarea silită în natură	118
2.2.2. Executarea silită prin echivalent	122
<i>Secțiunea a IV-a. Drepturile creditorului asupra patrimoniului debitorului</i>	125
1. Gajul general și creditorii chirografari	125
2. Măsurile conservatorii și de protecție a creanței	131
2.1. Acțiunea oblică	133
2.2. Acțiunea revocatorie	139
2.3. Acțiunea directă	147

CAPITOLUL II. GARANTAREA OBLIGAȚIILOR 151

<i>Secțiunea I. Garanțiile personale</i>	153
1. Fideiusiunea	154
1.1. Sursa intelectuală	155
1.2. Tipologie	155
1.3. Natură juridică	156
1.4. Caractere juridice	157
1.5. Condiții juridice	159
1.6. Efecte juridice	162
1.7. Stingerea fideiusiunii	169
1.8. Proba	171
2. Garanțiile autonome	172
2.1. Scrisoarea de garanție	174
2.2. Scrisoarea de confort	177
<i>Secțiunea a II-a. Garanțiile reale</i>	179
1. Garanțiile reale fără deposedare	179
1.1. Privilegiile	179
1.1.1. Natura juridică	180
1.1.2. Caracterele juridice ale privilegiilor la plată	181
1.1.3. Rangul privilegiilor	183
1.1.4. Tipologie	185
1.1.5. Tablou general al privilegiilor de drept comun	186
1.1.5.1. Privilegiile generale	187

1.1.5.2. Privilegiile speciale mobiliare _____	188
1.1.6. Concursul civil _____	190
1.1.6.1. Concursul între privilegii _____	190
1.1.6.2. Concursul între privilegii și alte garanții reale _____	191
1.1.7. Concursul falimentar _____	192
1.1.8. Concursul în ipoteza insolvenței persoanei fizice _____	194
1.1.9. Concursul fiscal _____	195
1.1.10. Stingerea privilegiilor _____	195
1.1.11. Drept tranzitoriu _____	196
1.2. Ipotecile _____	197
1.2.1. Sursa intelectuală _____	198
1.2.2. Caractere juridice _____	199
1.2.3. Tipologie _____	203
(I) <i>Ipoteca imobiliară</i> _____	207
1. <i>Ipoteca imobiliară convențională</i> _____	208
1.1. Caractere juridice _____	208
1.2. Condiții juridice speciale _____	210
1.2.1. Specializarea dublă a ipotecii _____	212
1.2.2. Interzicerea unor clauze _____	213
1.3. Publicitatea ipotecii imobiliare _____	214
1.4. Efecte juridice _____	215
1.5. Realizarea ipotecii imobiliare _____	217
1.6. Stingerea ipotecii imobiliare convenționale _____	220
2. <i>Ipoteca imobiliară legală</i> _____	222
3. Drept tranzitoriu _____	223
(II) <i>Ipoteca mobiliară</i> _____	224
1. Noțiuni _____	224
2. Paralele inegale _____	225
3. Condiții juridice _____	226
4. Publicitatea ipotecii mobiliare _____	228
5. Specii de ipotecii mobiliare _____	229
5.1. <i>Ipoteca creanțelor</i> _____	229
5.2. <i>Ipotecile mobiliare privilegiate</i> _____	230
6. Efecte juridice _____	231
7. Realizarea ipotecii mobiliare _____	231
8. Stingerea ipotecii mobiliare _____	234
2. <i>Garanțiile reale cu deposedare</i> _____	236
2.1. <i>Gajul</i> _____	236
2.1.1. <i>Sursa intelectuală</i> _____	236
2.1.2. <i>Tipologie</i> _____	237
2.1.3. <i>Natura juridică</i> _____	238

2.1.4. Condiții juridice _____	240
2.1.5. Publicitatea gajului _____	242
2.1.6. Conservarea gajului _____	245
2.1.7. Efecte juridice _____	245
2.1.8. Proba _____	247
2.1.9. Stingerea gajului _____	248
2.2. Dreptul de retenție _____	249
2.2.1. Natura juridică _____	250
2.2.2. Condiții juridice _____	252
2.2.3. Efecte juridice _____	253
2.2.4. Stingerea _____	254
CAPITOLUL III. IZVOARELE OBLIGAȚIILOR _____	256
<i>Secțiunea I. Faptul juridic licit (cvasicontractul) _____</i>	<i>258</i>
1. Gestiuinea de afaceri _____	260
1.1. Condiții juridice _____	261
1.2. Efecte juridice _____	264
1.3. Proba _____	266
2. Plata nedatorată _____	268
2.1. Condiții juridice _____	269
2.2. Efecte juridice _____	272
2.3. Proba _____	274
3. Îmbogățirea fără justă cauză _____	276
3.1. Condiții tehnice _____	279
3.2. Efecte juridice _____	282
3.3. Proba _____	283
<i>Secțiunea a II-a. Actul juridic unilateral _____</i>	<i>284</i>
1. Actul unilateral ca izvor de obligații _____	286
1.1. Promisiunea unilaterală _____	286
1.2. Promisiunea publică de recompensă _____	288
<i>Secțiunea a III-a. Contractul _____</i>	<i>292</i>
<i>I. Aspecte introductive _____</i>	<i>293</i>
1. Noțiune _____	293
2. Terminologie _____	296
3. Sediul materiei _____	297
4. Delimitări _____	297
4.1. Contractul civil și actul de drept public _____	298
4.1.1. Interferențe civil-administrative _____	299
4.2. Manifestări de voință nejuridice _____	300
5. Sursa intelectuală a teoriei contractului _____	304
5.1. Autonomia de voință _____	305
5.1.1. Individualism modern _____	306

5.1.2. Consecințele juridice ale voinței autonome _____	307
5.1.3. Libertatea contractuală _____	308
5.2. Critica autonomiei de voință _____	309
5.2.1. Pozitivism juridic _____	310
5.2.2. Solidarismul juridic _____	311
5.2.3. Marxism în civil _____	313
5.3. O concluzie _____	315
6. Analiza economică a contractului. Drept nord-american _____	317
<i>II. Clasificări ale contractelor</i> _____	320
1. Unilateral și bilateral _____	321
2. Patrimonial și nepatrimonial _____	323
3. Contracte numite și contracte nenumite _____	325
4. Contracte consensuale, solemne și reale _____	327
5. Contracte <i>intuitu personae</i> și contracte <i>intuitu rei</i> _____	332
6. Contractul oneros și contractul gratuit _____	334
6.1. Contractul comutativ și contractul aleatoriu _____	334
6.2. Contractul gratuit _____	336
6.2.1. Liberalitățile _____	336
6.2.1.1. Subspecii _____	336
6.2.1.2. Excluderi _____	339
6.2.2. Contractele dezinteresate _____	341
6.2.2.1. Excluderi _____	343
7. Contracte cu executare continuă și acte cu executare <i>uno actu</i> _____	344
<i>III. Formarea contractului</i> _____	345
1. Negocieri contractuale _____	346
1.1. Comportament prescris legal la negocieri _____	350
1.2. Antcontracte _____	353
1.2.1. Pactul de opțiune _____	353
1.2.2. Promisiunea de a contracta _____	356
1.2.3. Pactul de preferință _____	365
2. Schimbul defazat de consimțăminte _____	367
2.1. Oferta de a contracta _____	367
2.1.1. Caractere juridice _____	368
2.1.2. Condiții juridice _____	371
2.1.3. Ineficiența ofertei _____	373
2.1.4. Comunicarea ofertei _____	375
2.1.5. Retractarea ofertei _____	375
2.2. Acceptarea ofertei de a contracta _____	376
2.2.1. Condiții juridice _____	376
2.2.2. Comunicarea acceptării _____	377
2.2.3. Retractarea acceptării _____	378
3. Momentul încheierii contractului _____	379

4. Interpretarea contractului	380
<i>IV. Structura contractului</i>	386
1. Liminarii	386
1.1. Sediul materiei	386
1.2. Terminologie	387
2. Capacitatea de a contracta	389
3. Consimțământul	391
3.1. Principiile voinței juridice	392
3.1.1. Principiul libertății contractuale	392
3.1.1.1. Ordinea publică	393
3.1.1.2. Bunele moravuri	394
3.1.2. Regula preeminenței voinței reale	397
3.2. Calitățile juridice ale voinței reale	399
3.2.1. Voința internă trebuie să fie liberă și conștientă	399
3.2.2. Voința internă trebuie să fie animată de intenția de a genera efecte juridice	401
3.2.3. Voința juridică internă trebuie să fie exteriorizată	403
4. Viciile de consimțământ	405
4.1. Liminarii	405
4.1.1. Sediul legal	406
4.2. Eroarea	406
4.2.1. Noțiuni	406
4.2.2. Clasificare	407
4.2.2.1. Eroarea obstacol	407
4.2.2.2. Eroarea indiferentă	409
4.2.2.3. Eroarea esențială – un viciu de consimțământ	410
4.2.2.3.1. Eroarea asupra substanței obiectului convenției	411
4.2.2.3.2. Eroarea asupra persoanei contractantului	412
4.2.2.4. Eroarea de fapt și eroarea de drept	413
4.2.2.5. Eroarea scuzabilă	414
4.2.3. Structura erorii	416
4.2.4. Condițiile juridice ale erorii	416
4.2.5. Proba erorii	417
4.2.6. Sancțiunea erorii esențiale	418
4.3. Dolul	419
4.3.1. Noțiuni	419
4.3.2. Domeniul de aplicare	420
4.3.3. Clasificare	421
4.3.4. Structura dolului	421
4.3.5. Condițiile juridice ale dolului	423
4.3.6. Proba dolului	425

4.3.7. Sancțiunea dolului	425
4.4. Violența	426
4.4.1. Noțiune	426
4.4.2. Clasificări	427
4.4.3. Structura violenței	431
4.4.4. Condițiile juridice ale violenței	432
4.4.5. Proba violenței	433
4.4.6. Sancțiunea violenței	433
4.5. Leziunea	434
4.6. Paralelă între viciile de consimțământ	439
5. Obiectul contractului	440
5.1. Sediul materiei	440
5.2. Noțiune	440
5.3. Condițiile de validitate ale obiectului	442
5.3.1. Efectivitatea obiectului	442
5.3.2. Liceitatea obiectului	445
5.3.3. Valoarea obiectului	446
6. Cauza contractului	447
6.1. Sediul materiei	448
6.2. Noțiune și distincții	448
6.2.1. Cauza eficientă și cauza finală	449
6.2.2. Cauza abstractă și cauza concretă	452
6.3. Opinii despre cauza contractului	454
6.4. Condițiile de validitate ale cauzei	457
6.4.1. Realitatea cauzei	457
6.4.2. Liceitatea cauzei	458
6.5. Domeniul de aplicare a cauzei	460
6.6. Proba cauzei	461
6.7. Utilitatea cauzei	462
V. Forma și formalitățile contractului	463
1. Forma contractului – element structural	465
1.1. Principiul consensualismului	466
1.2. Excepții de la consensualism	467
1.2.1. Contractul autentic	467
1.2.2. Actul scris	470
1.3. Principiul echipolenței formei	471
1.4. Regula simetriei formei	472
2. Forma contractului – mijloc de probă	472
3. Formalități care fortifică eficiența contractului	474
4. Variațiuni de forme și formalități ale contractului	477
4.1. Formalisme informative	478
4.2. Formalități și forme de abilitare	480

4.3. Forme și formalități de control _____	481
4.4. Formalități de înregistrare administrativă și fiscală _____	481
<i>VI. Modalitățile contractului</i> _____	482
1. Termenul _____	484
1.1. Noțiuni _____	484
1.2. Sediul legal al termenului și calculul său _____	486
1.3. Clasificări _____	486
1.3.1. Termenul convențional, legal și judiciar _____	486
1.3.2. Termenul cert și termenul incert _____	488
1.3.3. Termenul suspensiv și termenul extinctiv _____	488
1.4. Interpretarea termenului _____	490
2. Condiția _____	491
2.1. Noțiuni _____	491
2.2. Sediul materiei _____	492
2.3. Clasificări _____	492
2.3.1. Condiția cazuală, mixtă și condiția potestativă _____	492
2.3.2. Condiția suspensivă și condiția rezolutorie _____	493
2.3.3. Condiția pozitivă și condiția negativă _____	495
2.4. Cerințele tehnice ale condiției _____	495
2.5. Regulile care guvernează realizarea condiției _____	496
2.6. Efectele condiției _____	498
2.6.1. Condiția suspensivă _____	498
2.6.2. Condiția rezolutorie _____	500
3. Sarcina _____	501
<i>VII. Nulitatea contractului</i> _____	503
1. Preliminarii la teoria nulității _____	505
1.1. Sediul materiei _____	505
1.2. Funcțiile nulității _____	505
1.3. Delimitarea nulității de alte cauze de ineficiență _____	507
1.3.1. Caducitatea _____	507
1.3.2. Rezoluțiunea _____	508
1.3.3. Inopozabilitatea _____	509
1.3.4. Revocarea _____	510
1.3.5. Reducțiunea _____	510
1.4. Terminologie _____	511
1.4.1. Actul inexistent _____	511
1.4.2. Actul putativ _____	512
1.4.3. Resciziunea _____	512
1.4.4. Nulitatea de drept și nulitatea judiciară _____	513
2. Clasificări ale nulității _____	514
2.1. Nulitatea expresă și nulitatea virtuală _____	514
2.2. Nulitatea totală și nulitatea parțială _____	515
2.3. Nulitatea de fond și nulitatea de formă _____	516

2.4. Nulitatea judiciară și nulitatea amiabilă _____	517
2.5. Nulitatea absolută și nulitatea relativă _____	518
3. Teorii despre nulitate _____	522
4. Atitudini posibile în fața nulității _____	524
4.1. Modalități de invocare a sancțiunii nulității _____	524
4.1.1. Acțiunea în nulitate _____	524
4.1.2. Excepția de nulitate _____	527
4.2. Modalități de îndreptare a cauzelor de nulitate _____	528
4.2.1. Refacerea _____	528
4.2.2. Confirmarea _____	529
4.2.2.1. Diferențieri _____	532
4.2.3. Conversiunea _____	533
5. Efectele nulității _____	535
5.1. Principiul desființării retroactive a contractului nul _____	536
5.2. Principiul desființării actelor subsecvente unui contract nul _____	537
5.3. Principiul restituirii prestațiilor executate _____	540
VIII. Efectele contractului _____	542
1. Principiul forței obligatorii a contractului _____	547
1.1. Sursa intelectuală _____	548
1.2. Sursa tehnică _____	551
1.3. Consecințele tehnice ale forței obligatorii _____	552
1.3.1. Impreviziunea _____	554
1.3.2. Denunțarea unilaterală a contractului _____	559
2. Regula relativității contractului _____	562
2.1. Sfera de aplicare _____	563
2.2. Importanța practică _____	565
2.3. Părțile contractante _____	565
2.4. Terții _____	569
2.5. Avânzii-cauza _____	571
2.5.1. Succesorii singulari și creditorii chirografari _____	572
2.6. Excepții de la regula <i>res inter alios acta</i> _____	576
2.6.1. Promisiunea faptei altuia _____	578
2.6.2. Stipulația pentru altul _____	581
3. Principiul opozabilității contractului _____	585
3.1. Sediul materiei _____	585
3.2. Noțiunea și efectivitatea principiului _____	587
3.3. Evoluții doctrinale _____	590
3.4. Opozabilitatea instrumentului și opozabilitatea <i>negotium</i> -ului _____	592
3.5. Cinematica principiului opozabilității _____	593
3.6. Cunoașterea și publicitatea contractului _____	595
3.7. Simulația _____	598
3.7.1. Condițiile simulației _____	602

3.7.2. Efectele simulației _____	605
3.7.3. Principiile regimului interimar al simulației _____	607
3.7.3.1. Principiul voinței reale _____	608
3.7.3.2. Principiul beneficiului aparenței _____	609
3.7.3.3. Principiul dedublării realității juridice _____	609
3.7.3.4. Liceitatea de principiu a simulației _____	610
3.7.3.5. Principiul neutralității simulației _____	610
3.7.3.6. Principiul inopozabilității actului ascuns _____	612
3.7.4. Proba simulației _____	613
3.7.5. Acțiunea în simulație _____	614
<i>IX. Sancțiunea neexecutării contractului _____</i>	616
1. Neexecutarea fortuită și riscul contractual _____	618
2. Excepția de neexecutare a contractului _____	622
3. Rezoluțiunea contractului _____	626
3.1. Rezoluțiunea judiciară _____	628
3.2. Rezoluțiunea convențională _____	631
3.3. Rezoluțiunea unilaterală _____	632
4. Reducerea prestațiilor contractuale _____	639
5. Răspunderea civilă contractuală _____	641
5.1. Delimitări _____	641
5.2. Non-cumulul răspunderilor civile _____	644
5.3. Specii de răspundere contractuală _____	647
5.3.1. Răspunderea contractuală directă _____	647
5.3.2. Răspunderea contractuală indirectă _____	647
5.3.3. Răspunderea contractuală pentru lucruri _____	649
5.4. Condițiile necesare angajării răspunderii contractuale _____	650
5.4.1. Faptul ilicit _____	651
5.4.2. Vinovăția _____	652
5.4.3. Prejudiciul și evaluarea sa _____	654
5.4.3.1. Evaluarea legală _____	654
5.4.3.2. Clauza penală _____	655
5.4.3.3. Evaluarea judiciară _____	659
5.4.4. Raportul de cauzalitate _____	661
5.5. Exonerări _____	661
5.6. Convenții asupra răspunderii contractuale _____	663
<i>Secțiunea a IV-a. Răspunderea civilă delictuală _____</i>	666
1. Sursa intelectuală _____	668
1.1. Drept roman _____	669
1.2. Drept medieval _____	673
1.3. Drept modern _____	674
1.4. Codul civil român din 1864 _____	677
2. Explicații date temeiurilor răspunderii civile _____	678
2.1. Riscul _____	681

2.2. Teoria garanției _____	685
3. Definiție _____	687
4. Funcțiile și principiile răspunderii civile _____	687
4.1. Funcția reparatorie _____	688
4.2. Funcția normativă _____	692
5. Sistemul răspunderii civile în Codul civil _____	693
6. Elemente comune și necesare angajării oricărui tip de răspundere civilă _____	696
6.1. Dauna civilă _____	697
6.1.1. Clasificări ale daunelor _____	701
6.1.2. Condițiile tehnice ale daunei _____	712
6.2. Raportul de cauzalitate _____	714
6.2.1. Echivalența condițiilor _____	717
6.2.2. Cauza adecvată _____	719
6.2.3. Cauze străine. Exonerări _____	721
6.2.3.1. Forța majoră _____	722
6.2.3.2. Cazul fortuit _____	725
6.2.3.3. Fapta terțului _____	731
6.2.3.4. Fapta victimei _____	736
6.2.3.5. Anunțuri de avertizare _____	740
7. Specii de răspundere civilă delictuală _____	745
7.1. Răspunderea pentru fapta proprie _____	745
7.1.1. Capacitatea delictuală _____	746
7.1.1.1. Obligația subsidiară de indemnizare _____	749
7.1.2. Vinovăția civilă _____	752
7.1.2.1. Terminologie _____	754
7.1.2.2. Tipologie _____	755
7.1.2.3. Criteriul utilizat pentru stabilirea vinovăției _____	758
7.1.2.4. Importanța distincției între vinovății _____	759
7.1.2.5. Proba vinovăției civile _____	760
7.1.3. Fapta ilicită _____	762
7.1.3.1. Terminologie _____	762
7.1.3.2. Tipologie _____	763
7.1.3.2.1. Abuzul de drept _____	768
7.1.3.2.2. Inconveniente anormale de vecinătate _____	772
7.1.3.3. Cazuri justificative. Exonerări _____	772
7.1.3.3.1. Legitima apărare _____	773
7.1.3.3.2. Starea de necesitate _____	777
7.1.3.3.3. Autorizarea și ordinul legal _____	782
7.2. Răspunderea pentru fapta altuia _____	786
7.2.1. Răspunderea pentru fapta minorului sau a persoanei care beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială _____	787
7.2.1.1. Pentru cine se răspunde? _____	787

7.2.1.2. Cine răspunde? _____	789
7.2.1.3. Temeiul răspunderii _____	792
7.2.1.4. Proba _____	793
7.2.1.5. Exonerarea _____	793
7.2.1.6. Opțiunile victimei _____	794
7.2.2. Răspunderea comitentului pentru fapta prepusului _____	795
7.2.2.1. Raportul de prepușenie _____	795
7.2.2.2. Circumstanțele producerii daunei _____	797
7.2.2.3. Temeiul răspunderii _____	800
7.2.2.4. Proba _____	801
7.2.2.5. Exonerarea _____	801
7.2.2.6. Opțiunile victimei _____	802
7.3. Răspunderea pentru daunele cauzate de lucruri în general _____	804
7.3.1. Răspunderea pentru lucruri _____	805
7.3.1.1. Paza lucrului _____	805
7.3.1.2. Coliziunea de autovehicule _____	812
7.3.1.3. Temeiul răspunderii _____	813
7.3.1.4. Proba _____	813
7.3.1.5. Exonerarea _____	814
7.3.1.6. Opțiunile victimei _____	815
7.3.2. Acțiunea de <i>effusis et dejectis</i> _____	816
7.3.3. Răspunderea pentru animale _____	817
7.3.4. Răspunderea pentru ruina construcției _____	824
7.3.4.1. Condiții juridice _____	824
7.3.4.2. Temeiul răspunderii _____	826
7.3.4.3. Proba _____	826
7.3.4.4. Exonerarea _____	826
7.3.4.5. Opțiunea victimei _____	826
8. Repararea daunei _____	827
8.1. Mijloace de reparație _____	829
8.1.1. Întinderea reparației datorate _____	830
8.1.2. Asigurarea de răspundere civilă _____	835
8.1.2.1. Asigurarea de bunuri _____	836
8.1.2.2. Asigurarea de persoane _____	837
8.2. Autoritatea hotărârii penale în materia răspunderii civile _____	837
Index alfabetic pe materii _____	841
Index pe articolele din Codul civil _____	849
Listă de abrevieri _____	859

se produce și în cazul moștenirilor vacante, când comuna ori orașul care a cules moștenirea constată că nu există bunuri succesoriale din care să plătească debitul aparținând lui *de cuius*^[1]. Cele două situații sunt de excepție, implicând stingerea datoriei pentru cauză de moarte a datornicului, generic fiind explicate prin aceea că actualmente moștenitorii (debitorului) sunt – în principiu – ținuți de plata pasivului succesoral doar *intra vires hereditatis*.

Secțiunea a III-a. Executarea obligațiilor

Rațiunea existenței oricărei obligații este de a fi stinsă prin executare. Astfel creditorul va obține prestația la care este îndreptățit, firesc fiind ca (1) executarea să fie făcută în mod voluntar, caz în care vorbim despre plată. Dacă însă datornicul nu vrea să execute benevol prestația la care este ținut, creditorul poate recurge la (2) executarea silită a obligației.

1. Executarea voluntară a obligațiilor

1.1. Plata

Executarea voluntară în natură a obligației civile – indiferent de specificul concret al obiectului său – desemnează plata^[2]. În jargonul civil, *plata*^[3] înseamnă executarea de bunăvoie a obligației, oricare ar fi prestația efectivă datorată de debitor. Spre deosebire de limbajul comun, unde prin plată se înțelege doar înmânarea unei sume de bani, cuvântul *plată* este folosit juridic pentru a numi stingerea voluntară a oricărui tip de obligație, în sensul că debitorul execută prestațiile datorate din proprie inițiativă și fără să fie forțat. De aceea, plata e considerată o modalitate firească de stingere a obligațiilor. Ea reprezintă punctul terminus din viața unei obligații și modalitatea sa normală juridic de extincție. Finalist, plata este rațiunea pentru care inițial debitorul și creditorul s-au legat juridic. Prin plată, debitorul se liberează, iar creditorul obține satisfacția juridică promisă; după momentul plății ei sunt liberi, întrucât raportul lor juridic s-a dezlegat. Terminologic, cel care face plata (datornicul sau un străin) se numește *solvens*, iar persoana care o primește (creditorul ori altul îndreptățit) este denumită *accipiens*, indiferent de specificul prestației executate.

[1] Art. 1139 alin. (2) C.civ.

[2] Sediul materiei: art. 1469-1515 C.civ. [art. 1092-1121 C.civ.1864].

[3] L. POP, *Ființa obligațiilor*, op.cit., p. 446; I.F. POPA, *Obligațiile*, op.cit., p. 544; C. STĂTESCU, C. BÎRSAN, op.cit., p. 310; C.E. ZAMȘA, *Obligațiile*, op.cit., p. 206; B. FAGES, op.cit., p. 471; M. FABRE-MAGNAN, op.cit., p. 575.

1.1.1. Natura juridică

Natura juridică a plății este controversată^[1]. Autorii pendulează între două soluții^[2]. Unii susțin că ar fi vorba aici de un act juridic, pe când alții consideră plata doar un fapt. Importanța practică a problemei se leagă de multe aspecte, printre care dovada plății pare cea mai importantă practic. Astfel, dacă în discuție ar fi un simplu fapt, se va putea admite oricând proba plății prin orice mijloc legal de dovadă. Codul civil pare să privilegieze acest punct de vedere, atunci când dispune că „dovada plății se face cu orice mijloc de probă” (art. 1499). În același timp, legea ne vorbește^[3] și despre capacitatea de a primi plata, ceea ce evocă automat condițiile actului civil, întrucât pentru săvârșirea unui fapt nu se cere niciodată vreo capacitate juridică, faptul întâmplându-se pur și simplu. Evident că plata este și un fapt, dar natura sa nu poate fi redusă la simpla acțiune a *solvensului* de îndeplinire mecanică a unei activități^[4].

Alături de fapte, plata mai necesită esențialmente un angajament juridic subiectiv: prezența unei voințe specifice a celor angajați în raportul (juridic) de plată. De aceea, comportamentul *solvensului* (acțiunile ori abstențiunile sale concrete, după caz) nu are semnificație juridică și efect extinctiv decât dacă el e animat de intenția juridică de a stinge o obligație anume, adică de *animus solvendi*. În plus, plata descrie și un raport juridic distinct, unul final între debitor și creditor, prin care primul îndeplinește un fapt (acțiune sau nu) cu scopul declarat de a stinge obligația, iar cel de-al doilea acceptă voit rezultatul acestuia (prestația), ca pe o satisfacere a creanței sale. Deci, nu poate exista plată nici fără intenția juridică de a stinge obligația, dar nici fără faptul prin care se realizează efectiv prestația.

1.1.2. Condiții juridice

Condițiile juridice ale plății țin cont de natura ei relațională, de obiectul său, precum și de împrejurările spațio-temporale în care ea trebuie efectuată. Prin urmare, legea reglementează cu lux de amănunte răspunsurile la întrebările: cine, cui, ce, unde, când și de ce trebuie făcută plata. Să le trecem deci în revistă.

[1] Despre utilitatea stabilirii naturii juridice a plății, v. C.E. ZAMȘA, *Obligațiile, op.cit.*, p. 208.

[2] Nici cea de-a treia cale nu pare exclusă, când reperatele sunt multiple și interșanjabile, căci „plata ar trebui calificată distributiv: act unilateral sau bilateral din perspectiva debitorului sau/ și a creditorului (...), respectiv fapt juridic, din perspectiva stingerii raportului obligațional”, I.F. POPA, *Obligațiile, op.cit.*, p. 546.

[3] Art. 1476 C.civ.

[4] Activitățile pot fi strict fizice (să se ridice un zid, să se repare un aparat), intelectuale (să se compună o melodie, un program de calculator) ori pot fi combinate. Și pentru *accipiens*, executarea obligației poate presupune activități concrete (să amenajeze un loc de depozitare, să descarce marfa). Asemenea activități sunt presupuse firesc și legate de specificul prestației efectiv de plătit, dar elementul subiectiv, care interesează aici, este motivația juridică a subiecților – executarea obligației.

De ce trebuie făcută plata? Pentru că ea este datorată. Orice plată presupune o datorie^[1]. Altfel spus, plata are sens juridic numai dacă există o obligație civilă valabilă și scadentă. În lipsa unei asemenea datorii valide, plata este supusă restituirii. Cu toate acestea, obligațiile naturale care au fost deja executate de bunăvoie nu dau drept la restituire^[2]. Ceea ce se poate interpreta în sensul că plata acestor obligații le investește în momentul morții lor definitive cu valoare juridică; interpretare posibilă, căci plata presupune intenția juridică de a stinge doar o obligație valabilă civil. Plata unei datorii deja stinse nu este validă și deschide calea repetițiunii, cu ajutorul juridic al mecanismului plății nedatorate^[3], restituirea prestațiilor făcându-se potrivit art. 1635-1649 C.civ. Alături de elementul obiectiv (existența unei datorii valabile), plata presupune și un aspect subiectiv (volitiv).

Debitorul, întrebat de ce face plata, trebuie să răspundă că are o datorie, pe care *vrea* să o stingă astfel. Dacă îndeplinirea unei prestații este făcută fără *animus solvendi*, ea nu valorează plată, ci altceva juridic, care depinde de intenția cu care a acționat *solvensul*. Astfel, ar putea fi vorba în speță despre o liberalitate sau despre o eroare în executarea prestației; aspecte care întăresc ideea că prestația trebuie înșuflețită de intenția de a stinge datoria, altfel nu va fi vorba despre plată.

Cine poate face plata? Oricine poate face plata – aceasta e regula –, chiar străin fiind de raportul obligațional^[4]. Datoria având o natură patrimonială, atât timp cât nu este vorba de o obligație *intuitu personae* sau dacă subiecții ei nu se învoiesc altfel, orice persoană poate executa valabil prestația la care este îndreptățit creditorul. Practic, nu numai datorită relativității raportului de obligație, plata este făcută însă de debitor, de cel care s-a legat inițial de creditor că va executa prestația. Codebitorii solidari sau indivizibil legați sunt debitori principali, iar oricare dintre ei poate fi ținut să facă plata întreagă (unul pentru toți cu totul). Fideiusorii, fiind doar garanți personali, pot fi și ei obligați să facă plata, dar în subsidiar, adică dacă debitorul principal nu poate să plătească. Constituitoarii de garanții reale – dacă sunt diferiți de persoana debitorului principal – nu sunt legați să facă personal plata, căci doar bunurile lor plătesc (*res non persona debet*). Frecvent, plata este executată de cei împuterniciți de debitor în acest sens, caz în care se consideră că a făcut-o chiar datornicul.

Se întâmplă mai rar ca un străin^[5] de raportul obligațional să facă el plata, celelalte condiții ale plății aplicându-se corespunzător. Practic, un terț ar putea fi însă interesat să plătească datoria altuia, din cauza raporturilor sale juridice anterioare cu debitorul; după cum străinul ar mai putea face plata, dar fără a fi interesat neapărat de extincția datoriei debitorului. În prima ipoteză, terțul dobânditor al unui bun cu care

[1] Art. 1470 C.civ. [art. 1092 C.civ.1864].

[2] Art. 1471 C.civ. [art. 1092 alin. (2) C.civ.1864].

[3] *Infra*, Izvoarele obligațiilor. Faptul juridic licit. Plata nedatorată; art. 1341 alin. (1) C.civ.

[4] Art. 1472 C.civ. [art.1093 C.civ.1864].

[5] Art. 1474 C.civ. Acest străin este denumit frecvent *terț*, ceea ce ne trimite din nou către materia actului civil, căci acolo este uzuală diferențierea terților de părți, actul producând consecințe distincte în funcție de diferitele categorii de persoane.

s-a garantat anterior obligația datornicului ar putea avea interes să plătească, tocmai pentru a păstra bunul, scăpând astfel de o eventuală urmărire a creditorului. În a doua ipoteză, sunt cuprinși atât mandatarii debitorului, care lucrează deci în interesul datornicului, cât și terții ce doresc să facă indirect o donație debitorului, plătindu-i datoria. Pe terțul *solvens* nu îl interesează acum atât stingerea obligației, ci fie executarea mandatului, fie donația; în ambele cazuri remarcăm că acești terți nu sunt însuflețiți de vreun *animus solvendi* propriu. Urmarea este că terții neinteresați care plătesc pentru debitor nu se pot subroga în drepturile *accipiensului*, obligația stingându-se fără transmisiune^[1]. Cu toate acestea, în materie de executare silită, subrogația legală operează nediferențiat „în folosul celui care achită oricare dintre creanțele”^[2] privilegiate general^[3].

Creditorul poate refuza ca plata să fie făcută de un terț, dar refuzul este mai degrabă o excepție, decât o regulă^[4]. Astfel, creditorul este ținut – dacă nu suferă niciun prejudiciu prin aceasta – să nu accepte plata de la un terț, atunci când debitorul l-a încunoștințat în prealabil că se opune ca terțul să plătească. Apoi, creditorul mai poate respinge plata oferită de un terț, dacă natura obligației sau convenția părților impune ca datoria să fie executată exclusiv de debitor. Regula rămâne deci că oricine poate plăti, cu unele excepții.

Atât debitorul, cât și terțul plătitor trebuie să fie civil capabili, altfel plata este posibilă de anulare. Totuși, debitorul care a executat prestația datorată nu poate cere restituirea invocând doar incapacitatea sa de exercițiu la data executării^[5]. Pentru obligațiile de a da (*dare*), capacitatea mai poate fi înțeleasă și în sensul că *solvensul* trebuie să fie titularul dreptului pe care urmează să îl transmită ori ca el să aibă posibilitatea juridică de a constitui în viitor acest drept.

În sfârșit, indiferent cine face plata (debitorul ori terțul), *solvensul* trebuie să acționeze generic cu diligența pe care un bun proprietar o depune în administrarea bunurilor sale. În cazul unor obligații profesionale, sânguința se va aprecia însă ținând concret seama de natura activității exercitate^[6]. Referința la diligența bunului proprietar nu este decât o aplicație specială a unui principiiului general, pe care legea civilă a ținut să-l reglementeze expres: obligațiile trebuie executate cu bună-credință^[7]. Dacă debitorul refuză să plătească benevol, el va fi avertizat și pus în întârziere de creditor, declanșând mai apoi executarea silită^[8].

[1] Art. 1474 alin. (3) C.civ. [art. 1093 alin. (2) C.civ.1864].

[2] Art. 865 alin. (2) C.proc.civ.

[3] *Infra*, Garanțiile reale. Garanțiile reale fără deposedare. Privilegiile generale.

[4] Art. 1474 alin. (1) și (2) C.civ. [art. 1094 C.civ.1864].

[5] Art. 1473 C.civ.

[6] Art. 1480 C.civ.

[7] Art. 1170 C.civ.

[8] *Infra*, Executarea silită a obligațiilor.

Cine poate primi plata? Doar creditorul^[1]. Regula este că nu oricine poate primi plata, chiar dacă oricine poate plăti. Este firesc ca titularului dreptului de creanță să i se facă plata direct. Sau indirect, caz în care se va face plata unui reprezentant (convențional, legal sau judiciar) al creditorului. Totuși, plata făcută cu bună-credință unui creditor aparent rămâne valabilă și îl liberează pe debitor, chiar dacă ulterior se dovedește că *accipiensul* nu era adevăratul creditor. Creditorul aparent este acum ținut să înmâneze veritabilului creditor plata primită, potrivit regulilor stabilite pentru restituirea prestațiilor^[2]. Pentru a produce efectul liberatoriu și datoria să se stingă, plata trebuie făcută unui creditor „capabil de a o primi”^[3]; totuși, în măsura în care profită creditorului incapabil, plata își păstrează valabilitatea.

Prin excepție, legea^[4] consideră că este permis ca plata să fie primită uneori și de un terț, nu numai direct de creditor sau de reprezentantul său. Prima ipoteză este aceea în care plata către terț profită creditorului, fiind valabilă când este ratificată de creditor. Alte situații de plată valabilă făcute unui străin sunt atunci când terțul *accipiens* devine^[5] cesionar al creanței executate sau când plata s-a făcut „celui care a pretins plata în baza unei chitanțe liberatorii semnate de creditor”^[6]. Dacă primele două cazuri nu ridică dificultăți de înțelegere, fiind vorba despre aplicații ale regulii conform căreia plata este valabilă în măsura în care profită creditorului, ultima situație pare mai dificil de dezlegat. Astfel, dacă în discuție ar fi într-adevăr o chitanță *liberatorie*, ea ar face dovada că obligația s-a stins, iar opunerea ei debitorului nu ar valora automat obligarea acestuia la plată către terț. De remiterea înscrisului constatator al creanței – în sensul art. 1503 C.civ. – nici nu poate fi vorba, fiindcă aceasta funcționează ca o prezumție legală de stingere *erga omnes* a obligației. Poate că textul sugerează un caz de subrogație personală, în sensul că terțul a plătit creditorului inițial, iar acum *solvensul* se întoarce împotriva debitorului; astfel textul ar căpăta un sens, iar chitanța ar fi *subrogatorie*.

Punerea în întârziere a creditorului^[7]. Dacă creditorul refuză nejustificat să primească o plată^[8] adecvată de la debitorul său ori de la o altă persoană îndrituită să o facă, creditorul îndărătnic ar putea fi pus în întârziere. Codul civil actual cuprinde deci și un mecanism procedural prin care creditorul recalitrant, încăpățânat să nu

[1] Art. 1475 C.civ. [art. 1096 C.civ.1864].

[2] Art. 1478 C.civ. [art. 1097 C.civ.1864].

[3] Art. 1476 C.civ. [art. 1098 C.civ.1864].

[4] Art. 1477 C.civ.

[5] El putea să fi fost deja dobânditorul creanței, dar debitorul cedat nu a fost notificat decât după plată.

[6] Art. 1477 alin. (1) C.civ. e inspirat de art. 1557 C.civ. Québec, mai puțin dispoziția de la litera c) din textul român, care lipsește din legea canadiană.

[7] Sediul materiei: art. 1510-1515 C.civ. și art. 1006-1013 C.proc.civ.

I.F. POPA, *Obligațiile*, op.cit., 559; C.E. ZAMȘA, *Obligațiile*, op.cit., p. 225.

[8] Sau dacă creditorul „refuză să îndeplinească actele pregătitoare fără de care debitorul nu își poate executa obligația” (art. 1510 C.civ.).

accepte plata „oferită în mod corespunzător”^[1], poate fi silit să o primească, scopul fiind stingerea datoriei și liberarea debitorului.

Vechea legiuire reglementa^[2] oferta reală urmată de consemnațiune; o procedură greoaie și nepractică. Esența procedurii consta în aceea că – atunci când creditorul respingea plata –, debitorul îi putea oferi real, adică indicând exact, nu numai generic, bunul ce urma să-i fie predat cu titlu de plată. Dacă creditorul persista în refuz, bunul oferit era consemnat, adică indisponibilizat la cheremul creditorului. Efectul esențial al procedurii era liberarea debitorului, obligația considerându-se stinsă la data consemnării plății, cu strămutarea riscurilor bunului pe umerii creditorului.

Procedeul juridic al ofertei de plată și al consemnațiunii nu a dispărut din Codul civil (art. 1513), funcționarea sa în amănunt fiind însă reglementată de Codul de procedură civilă^[3], motiv pentru care nu intrăm aici în detalii. Ne mulțumim să remarcăm deosebirea, care este doar terminologică față de vechea lege, întrucât Codul civil denumeste acum somația emisă de debitor „punere în întârziere a creditorului”. În rest, legea păstrează aproape intact mecanismul procedural vechi, ale cărui efecte rămân cvasiidentice în cele două legi. Din acest unghi, punerea în întârziere a creditorului este un act procedural, care marchează declanșarea întregii proceduri a ofertei de plată și consemnațiunii.

Punerea în întârziere a creditorului este deci și formalitatea prin care se face efectiv oferta reală, care – doar dacă nu e acceptată de creditor – va fi urmată și de o consemnațiune a obiectului plății. Punerea în întârziere a creditorului fiind un act de procedură – făcut la inițiativa debitorului și prin mijlocirea unui executor judecătoresc^[4] –, îmbracă concret forma unei somații, prin care creditorul este invitat să primească prestația datorată. În somație se vor indica locul, data și ora când suma sau obiectul oferit concret spre plată urmează să îi fie predat creditorului. Debitorul ar putea – ne spune Codul civil – retrage bunul consemnat cât timp creditorul nu a acceptat consemnarea ori dacă aceasta nu a fost încă validată de instanță. Consecința ar fi renașterea creanței din chiar momentul retragerii bunului, cu toate accesoriile sale (art. 1515 C.civ.). Remarcăm că legea de procedură civilă nu prevede totuși obligativitatea validării consemnațiunii, iar debitorul „este considerat liberat la data consemnării plății, în afară de cazul în care se anulează oferta de plată și consemnațiunea”^[5]. Prin urmare, bunul oferit creditorului nu mai poate fi retras de debitor după consemnarea sa, constatată prin încheiere de executorul judecătoresc. Iar

[1] Art. 1510 C.civ.

[2] Art. 1114-1121 C.civ.1864 și art. 586-590° C.proc.civ.1865. În sensul că reglementarea „a fost preluată din textele PDEC <Principiile dreptului european al contractului>”, v. I.F. Popa, *Obligațiile, op.cit.*, p. 549, n. 1.

[3] Art. 1006-1013 C.proc.civ. privind procedura ofertei de plată și consemnațiunii. Observăm că legea substanțială intitulează procedura aceasta „punerea în întârziere a creditorului”, v. art. 1510 C.civ.

[4] Dacă intervine în timpul unui proces, punerea în întârziere se face de instanță, prin încheiere.

[5] Art. 1010 alin. (3) C.proc.civ.

împlinirea celor 15 zile – scurse de la comunicarea încheierii creditorului, în care acesta putea cere anularea procedurii – marchează momentul stingerii obligației și indisponibilizarea obiectului plății în beneficiul creditorului^[1].

Efectul esențial al punerii în întârziere a creditorului este că debitorul se liberează de obligație, considerată stinsă la data consemnării plății, iar riscurile bunului trec la creditor (art. 1512 C.civ.). Acesta din urmă preia riscul imposibilității fortuite de executare a obligației, debitorul nemaifiind ținut să restituie fructele culese după punerea în întârziere a creditorului. În fine, creditorul întârziat este obligat la repararea eventualelor prejudicii cauzate prin întârzierea sa de a primi plata, după cum suportă și cheltuielile de conservare a bunului datorat^[2].

Ce se plătește? Ceea ce se datorează. Debitorul este ținut de regula că el trebuie să furnizeze creditorului prestația la care s-a obligat la data apariției raportului de creanță. Datornicul nu se poate libera executând o altă prestație, chiar dacă aceasta ar fi mai valoroasă patrimonial^[3]. Dacă creditorul ar fi silit să primească în plată orice dorește debitorul, raportul de creanță și-ar pierde forța juridică și, paradoxal, el ar fi obligatoriu doar pentru creditor, el văzându-se nevoit să accepte orice prestație pe care o consideră oportună debitorul, pentru a se libera. În cazul în care la momentul plății subiecții raportului obligațional convin să schimbe totuși obiectul inițial al plății, vom avea de-a face cu o dare în plată^[4]. Legea civilă consacră acum mai multe articole^[5] modului specific în care se face plata în funcție de caracteristica prestației concrete de executat. Le vom trece și noi succint în revistă.

Pentru obligațiile de a da (*dare*), trebuie distins după dreptul și bunurile care sunt supuse juridic translației de la debitor la creditor. Pentru **bunurile certe**, debitorul trebuie să fie – în principiu – proprietarul acestora și să aibă capacitatea de a le înstrăina. Dacă datornicul nu e proprietar al bunului promis, el se consideră ținut să asigure transmiterea dreptului de proprietate de la titularul său către creditor, debitorul fiind astfel obligat să le procure și „să le transmită creditorului sau, după caz, să obțină acordul terțului”^[6]. În situația neîndeplinirii obligației, debitorul răspunde pentru prejudiciile cauzate.

Atunci când plata e făcută cu bunul altuia și debitorul-*solvens* predă un bun care nu îi aparține sau de care nu poate dispune juridic, el nu poate cere creditorului restituirea bunului remis decât dacă se angajează să execute prestația datorată cu un alt bun de care datornicul poate dispune. Soluția legală^[7] nu ține însă cont

[1] Au prioritate aici regulile de procedură, v. art. 1013 C.proc.civ. Inadvertența normativă – de la denumirea procedurii, până la unele detalii sale – se explică poate prin decalajul în timp al celor două coduri.

[2] Art. 1511 alin. (2) C.civ.

[3] Art. 1492 alin. (1) C.civ.; [art. 1073 și art. 1100 C.civ.1864].

[4] *Supra*, Stingerea obligațiilor în lipsa plății. Darea în plată. Art. 1492 C.civ.

[5] Art. 1480-1498 C.civ.

[6] Art. 1230 C.civ. Pentru contractul de vânzare, v. art. 1482 alin. (2) și art. 1683 C.civ.

[7] Art. 1491 alin. (1) C.civ.

de ipoteza că bunul ar putea fi totuși revendicat cu succes de un terț, *accipiensul* trebuind să îi restituie bunul. Între subiecții raportului obligațional, plata cu bunul altuia nu este liberatorie decât în momentul în care debitorul dobândește dreptul de a dispune de bun, până la acea dată, creditorul nu are decât un drept de retenție asupra bunului primit. Oricum, creditorul-*accipiens* de bună-credință poate restitui bunul și solicita, dacă este cazul, daune-interese pentru repararea prejudiciului suferit astfel^[1].

În regulă generală, dacă legea nu derogă sau nu există forme de publicitate legale ori părțile nu au convenit altfel, proprietatea sau alt drept real se strămută *solo consensu* în patrimoniul creditorului, adică la momentul încheierii operațiunii juridice^[2]. Dacă bunul a pierit, s-a pierdut sau a fost scos din circuitul civil, fără culpa debitorului, acesta este dator să cedeze creditorului drepturile sau acțiunile în despăgubire pe care le are cu privire la bunul respectiv^[3]. În toate cazurile, dacă părțile nu dispun altfel, obligațiile debitorului vor fi cele ale vânzătorului în ceea ce privește transmiterea și garanțiile^[4].

Pentru obligația de a constitui o garanție, cel care o promite sau este obligat să o facă, când modalitatea și forma acesteia nu sunt precis determinate, poate – de principiu – alege să ofere creditorului fie o garanție reală, fie una personală, ori „o altă garanție suficientă”^[5]. Doar când garanția este reală, obligația de a o constitui este tot una de a da (*dare*), și se vor observa atât regulile de mai sus, cât și normele speciale ce guvernează materia garanțiilor^[6].

Dacă obligația de a da (*dare*) are ca obiect **bunuri de gen**, debitorul are dreptul să aleagă bunurile ce vor fi predate. El nu este însă liberat decât prin predarea unor bunuri de calitate cel puțin medie^[7]. Momentul transferului proprietății către creditor este ulterior încheierii contractului, fiind exact la data individualizării acestora prin predare, numărare, cântărire, măsurare ori prin orice alt mod convenit sau impus de natura bunului^[8]. În cazul în care bunurile generice sunt banii, datornicul este liberat prin remiterea către creditor a sumei nominale datorate^[9], indiferent de mijlocul sau instrumentul concret prin care se face plata (înmânare, virament etc.).

În toate cazurile și indiferent dacă ar fi vorba despre bunuri certe sau de gen, obligația debitorului de a transfera proprietatea o implică și pe aceea de a preda

[1] Art. 1491 alin. (2) C.civ. C.E. ZAMȘA, *Obligațiile, op.cit.*, p. 221.

[2] Art. 1273 și art. 1674 C.civ.

[3] Art. 1484 C.civ.

[4] Art. 1651 C.civ.

[5] Art. 1487 C.civ.

[6] *Infra*, Garantarea obligațiilor. Garanțiile reale.

[7] Art. 1486 C.civ.

[8] Art. 1678 C.civ.

[9] Art. 1488 C.civ. Aliniatul al treilea al acestui articol e complet inutil, deoarece nimeni nu acceptă în cunoștință de cauză un cec fără acoperire!

lucrul și de a-l conserva până la predare (*facere*); la care se poate adăuga și datoria de a consimți la îndeplinirea formelor de publicitate^[1].

Pentru obligațiile de a face (*facere*), debitorul este în principiu ținut personal să o presteze, iar nu un terț^[2], legea făcând distincție după cum obligațiile sunt de mijloace sau de rezultat (art. 1481 C.civ.). În cazul unei obligații de rezultat, datornicul este ținut să ofere efectiv prestația promisă creditorului (banii, reparația bunului, serviciul de curierat, de pildă); în timp ce la obligațiile de mijloace, debitorul trebuie să-și dea întreaga silință ca să ajungă la rezultatul promis creditorului (diligente depuse pentru a se câștiga un proces în instanță, pentru ameliorarea sănătății, pentru câștigarea unui trofeu sportiv, de exemplu).

Unde se plătește? Locul plății este stabilit de părțile raportului obligațional, dispozițiile legale aplicându-se doar în ipoteza în care acestea au tăcut. Codul civil stabilește un șir de reguli de determinare a locului plății, în funcție de natura prestației. Astfel, „a) obligațiile bănești trebuie executate la domiciliul sau, după caz, sediul creditorului de la data plății; b) obligația de a preda un lucru individual determinat trebuie executată în locul în care bunul se afla la data încheierii contractului; c) celelalte obligații se execută la domiciliul sau, după caz, sediul debitorului la data încheierii contractului”^[3]. Vechea legiuire stabilea că *plata e cherabilă*^[4], iar nu *portabilă*, ceea ce însemna că se plătea la domiciliul debitorului; norma fiind în acord și cu ideea că obligația se interpretează în favoarea datornicului. Codul civil de astăzi modifică însă întinderea regulii tradiționale, făcând plata obligațiilor bănești *portabilă*^[5], celelalte datorii rămânând *cherabile*, mai puțin executarea obligației de a preda un bun.

Cheltuielile plății. Regula privind spezele ocazionate de plată nu s-a schimbat, datornicul fiind ținut să le suporte^[6]. Chiar dacă se acceptă o plată parțială, cheltuielile suplimentare cauzate creditorului de această modalitate de executare a obligației rămân tot în sarcina debitorului^[7].

Când se plătește? La scadență. Scadența plății este ziua în care se împlinește termenul suspensiv, care face obligația exigibilă, iar plata poate fi cerută. Dacă nu este prevăzut un asemenea *termen convențional* – care suspendă executarea

[1] Art. 1483 C.civ. Art. 1485 C.civ. repetă aceeași idee, deci e în plus. Logica legiuitorului a fost să lege juridic obligațiile de strămutare, cele de conservare și predare, pentru a forma un tot juridic. În sensul că cine e ținut la transmiterea unui bun trebuie să își asume și celelalte două obligații. Reglementarea e redundantă, căci logic, economic și juridic cele trei obligații sunt legate.

[2] Art. 1474 alin. (2) C.civ.

[3] Art. 1494 alin. (1) C.civ.

[4] Sensul regulii este dat de interesul la plată. Astfel, creditorul ar avea primul un interes vădit la plată, de aceea, el este cel care trebuie să meargă și să o reclame (*cherabil*) la domiciliul debitorului [art. 1104 alin. (3) C.civ.1864].

[5] Adică debitorul trebuie să se deplaseze, transportând banii și plătind la domiciliul creditorului.

[6] Art. 1498 C.civ. [art. 1105 C.civ.1864].

[7] Art. 1490 alin. (2) C.civ.

plății –, datoria trebuie executată de îndată^[1]. Și instanța poate stabili în speță un termen *judiciar* de plată, atunci când natura prestației sau locul unde urmează să se facă plata impune fixarea unui asemenea termen. Dacă debitorul este chemat în judecată, dar fără să fie pus în întârziere, datornicul are dreptul de a executa obligația într-un termen *rezonabil*, calculat de la data când cererea de chemare în judecată i-a fost comunicată. Obligația fiind executată în acest termen, cheltuielile de judecată rămân în sarcina creditorului^[2]. Dacă plata se face prin virament bancar, data plății va fi aceea la care contul *accipiensului* este creditat cu suma datorată, indiferent de ziua în care *solvensul* a făcut viramentul^[3].

Codul civil reglementează inclusiv *plata anticipată* (art. 1496). Dacă din natura contractului sau a obiectului prestației nu reiese contrariul, debitorul poate să renunțe la termenul de plată, care era oricum în favoarea sa, și să execute obligația înainte de scadență. Creditorul poate însă refuza o plată anticipată, dacă are un interes legitim ca aceasta să fie făcută la termen. Cheltuielile suplimentare cauzate creditorului de executarea anticipată a obligației rămân oricum în sarcina debitorului.

1.1.3. Principiile plății

Există unele reguli pe care orice *solvens* trebuie să le observe indiferent de natura obligației de executat. De la acestea se poate deroga prin înțelegere cu *accipiensul*, legea fiind și în această materie supletivă.

În primul rând, debitorul trebuie să plătească în întregime datoria, chiar dacă prestația ar fi divizibilă^[4]; aspect surprins de principiul *indivizibilității plății*. Deci, plata parțială este o excepție, ea trebuind fie consimțită de creditor, fie autorizată de lege. Pentru prestațiile periodice (rate, pensii, chirii etc.), fiecare plată trebuie să acopere în întregime tranșa exigibilă, chiar dacă în ansamblu și raportat la întregul datorat, prestația executată ar părea o plată parțială. În definitiv, această fracționare este acceptată inițial de părțile raportului de plată, dar divizarea în plus a fiecărei prestații periodice ar înfrânge regula indivizibilității plății.

Principiul indivizibilității plății poate cunoaște și el excepții, dincolo de înțelegerea expresă sau tacită dintre subiecții săi. Excepțiile sunt efectul divizării sau împărțirii ulterioare a obligației. Această divizare poate interveni practic în cazul transmisiunii succesoriale a datoriei^[5], al renunțării la solidaritatea pasivă^[6] sau la indivizibilitatea^[7] obligației, al remiterii parțiale de datorie, al termenelor de grație ori dacă plata e făcută de fideiutor, titularul unui beneficiu de diviziune, sau în cazul imputației plății ș.a.

[1] Art. 1495 C.civ.

[2] Art. 1522 alin. (5) C.civ.

[3] Art. 1497 C.civ.

[4] Art. 1490 alin. (1) și art. 1427 C.civ. [art. 1101 C.civ.1864].

[5] Art. 1427, art. 1442 și art. 1460 C.civ.

[6] Art. 1453 C.civ.

[7] Art. 1432 C.civ.

Imputația plății^[1] este cel de-al doilea principiu. Premisa o constituie împrejurarea că o persoană are față de același creditor mai multe datorii, cu același obiect, și nu dispune de mijloace suficiente pentru a le stinge simultan pe toate. Iar dacă datornicul face plăți fără să precizeze pe care dintre obligații a intenționat să le stingă, întrebarea pusă este de a stabili ordinea de stingere a datoriilor. Imputația^[2] plății desemnează deci setul de reguli după care se determină ordinea succesivă de stingere prin plată a datoriilor cu același obiect, existente între aceiași subiecți ai plății. De notat că regulile descriu o prioritate^[3], aplicându-se în ordinea înfățișată mai jos; schimbarea ordinii de aplicare nu poate fi făcută decât prin lege ori prin înțelegerea dintre *accipiens* și *solvens*.

Prima regulă este că imputația, adică stabilirea ordinii la plată, se face prin *acordul*^[4] creditorului și al debitorului^[5]. În lipsa acestui acord, a doua regulă ne spune că cel în drept să facă imputația este *debitorul*, acesta alegând ce datorie va stinge. Dar el nu poate alege să plătească decât debitele scadente, cu excepția cazului în care datornicul e îndrituit să facă plăți anticipate^[6]. În toate cazurile, plata se impută mai întâi asupra cheltuielilor, apoi asupra dobânzilor și, la urmă, asupra capitalului, adică a sumei de restituit^[7]. În chitanța sau în documentele bancare trebuie indicat exact ce datorie s-a plătit astfel. Regula a treia operează doar în ipoteza de neaplicare a celor anterioare, conferind posibilitatea de alegere *creditorului*. Acesta va indica debitorului ce datorie urmează să îi fie plătită, fapt consemnat în chitanța liberatorie^[8]. Dacă plata e deja făcută, *accipiensul* va indica ce debit consideră stins, dar el nu va putea imputa plata deja făcută asupra unor obligații litigioase sau nescadente.

A patra regulă devine operantă numai dacă primele reguli sunt inaplicabile, ipoteză în care *legea*^[9] ne indică ordinea imputației, adică creanțele considerate stinse prin plată. Astfel, „a) plata se impută cu prioritate asupra datoriilor ajunse

[1] Art. 1506-1509 C.civ. [art. 1110-1113 C.civ.1864]. I.F. POPA, *Obligațiile, op.cit.*, p. 533; C.E. ZAMȘA, *Obligațiile, op.cit.*, p. 214.

[2] Se vorbește de *imputație* în sensul de scădere; ceea ce are sens, dacă ne raportăm după momentul plății, când se dorește să se deducă din cuantumul debitelor existente suma datoriei stinse prin prestația deja executată.

[3] A contractului în fața legii, a debitorului în fața creditorului.

[4] Imputația e convențională.

[5] Art. 1506 C.civ.

[6] Art. 1507 alin. (2) C.civ. [art. 1110 C.civ.1864].

[7] Art. 1507 alin. (1) C.civ. [art. 1111 C.civ.1864]. În practica bancară, aceste texte permit ca – în cazul unei cereri de rambursare parțială și anticipată – banca să impute suma de plată asupra dobânzilor, fără diminuarea capitalului împrumutat, spre surpriza neplăcută a clientului *solvens*, care miza pe o reducere proporțională a sumei de rambursat! Din acest motiv, în cererile de plată anticipată, debitorul trebuie să indice asupra cărei sume se impută plata pe care urmează să o facă anticipat.

[8] Art. 1508 C.civ. [art. 1112 C.civ.1864].

[9] Imputația e legală.

la scadență; b) se vor considera stinse, în primul rând, datoriile negarantate sau cele pentru care creditorul are cele mai puține garanții^[1]; c) imputația se va face mai întâi asupra datoriilor mai oneroase pentru debitor; d) dacă toate datoriile sunt deopotrivă scadente, precum și, în egală măsură, garantate și oneroase, se vor stinge datoriile mai vechi; e) în lipsa tuturor criteriilor menționate la lit. a)-d), imputația se va face proporțional cu valoarea datoriilor^[2]. Când imputația se face proporțional, ea va marca cert o derogare de la principiul indivizibilității plății, căci se plătesc doar fracțiuni din fiecare datorie. Indiferent cum se face imputația, mai întâi trebuie plătite cheltuielile de judecată și executare, apoi ratele, dobânzile și penalitățile, în ordinea scadenței lor, iar în final se va achita și capitalul.

1.1.4. Efecte juridice

Efectele juridice ale plății sunt determinate de cauza^[3] sa. Astfel, primul efect esențial este că obligația plătită încetează; ea se stinge pe viitor, deoarece *accipiensul* a obținut prestația la care era îndreptățit. Plata rămâne singurul mijloc de stingere voluntară a obligației, oferind satisfacție în natură creditorului, iar după acest moment, rațiunea creanței încetează să mai existe, debitorul fiind liberat. Al doilea efect este atras de primul, concretizându-se în aceea că plata stinge accesoriile și garanțiile^[4] afectate executării datoriei. Stingerea garanțiilor ar trebui să fie automată, ca efect al plății creanței. Legea preferă însă o formulare ambiguă, sugerând nevoia unei noi manifestări de voință a creditorului în sensul extincției accesoriilor. Astfel, „creditorul care a primit plata trebuie să *consimtă* (s.n.) la liberarea bunurilor afectate de garanțiile reale” (art. 1505 C.civ.). Pentru a nu complica inutil lucrurile, am fi tentați^[5] să considerăm că acest consimțământ – la liberarea garanțiilor – este presupus a fi dat odată cu acceptarea plății, în lipsa unei înțelegeri între subiecții creanței de a afecta respectivele bunuri îndeplinirii unei noi obligații, stabilite tot între ei. După plată, deținătorul bunului dat în gaj (*accipiens* sau *terț*) trebuie să-l restituie proprietarului^[6], iar garanțiile personale se sting întotdeauna ca urmare a plății^[7].

[1] Această dispoziție e acum intercalată în ordinea de imputare prescrisă anterior și de vechiul codice [art. 1113 C.civ.1864].

[2] Art. 1509 alin. (1) C.civ. [art. 1113 C.civ.1864].

[3] Atât cea eficientă, cât și cea finală.

[4] Sunt excluse din această logică garanțiile autonome, v. *infra*, Garantarea obligațiilor. Garanții personale. Garanții autonome. Art. 2321 și art. 2322 C.civ.

[5] Codul civil leagă mai flexibil, dar nu mai coerent, creanța de accesoriile sale, v. art. 2504 C.civ.

[6] Art. 2492 alin. (1) C.civ.

[7] Art. 2317 C.civ.